

VLASTNÍMI SLOVY

Sluší se dát slovo těm, o nichž se mluví. Zde to je možné jen nepatrnými ukázkami, ve kterých však zaznívá to, co se zdá být pro jednotlivé teology vedoucím motivem jejich práce: vývoj pochopení víry (Küng), subjektivní pravost víry (Pohier), objektivní pravdivost víry (Schillebeeckx).

Teolog a církev

Předvoj církve a teologie je často malý, přesto však mnohdy rozhodující. Po období pozdního středověku a strašlivé dekadenci renesance se zdála být v Římě věc katolické církve ztracená. Jak byl tedy možný vzestup z této beznadějně situace? Rozhodující byly v podstatě malé skupiny, které zdánlivě měly proti sobě ducha doby a do značné míry i církev. Byla to téměř nepovšimnutá italská bratrstva a oratoře, jako třeba Oratoř božské lásky a benátský reformní kruh kolem pozdějšího velikého kardinála Cantariniho. Mužové, kteří později prosadili reformy v kardinálském kolegiu – Contarini, Pole, Fisher, Cervini, del Monte, Morone, Caraffa – byli povoláni papežem, který stál daleko za jejich reformními myšlenkami s celým svým duchem a životem byl svázán s renesancí, který však pod jejich vlivem přece povolil Tovaryšstvo Ježíšovo Ignáce z Loyoly a svolal tridentský koncil. To, co bylo tehdy začato několika lidmi, dostalo nakonec nesmírný význam pro církevní i světové dějiny.

Tak tomu bylo často i později. Velké sociální hnutí, započaté encyklikou „Rerum novarum“, eklesiologická obnova encykliky „Mystici corporis“, biblická obnova encykliky „Divino afflante Spiritu“, liturgická obnova encykliky „Mediator Dei“ – to vše stejně jako mnoho jiného v našem století by vůbec nebylo možné bez těch několika lidí, kteří často zneuznáni a dnes téměř zapomenuti připravovali cestu tímto ideám, museli trpět neporozuměním a rozhořčenými útoky shora i zdola, kteří však neohroženě šli dále svou cestou, často vzdáleni úspěchů, ale stali se tak průkopníky něčeho, co v celé velikosti mohla uskutečnit teprve následující generace.

Často se teprve po delší době ukáže, zda nějaký teolog směřoval mimo, či zda připravoval nové cesty. Tomáš Akvinský byl tři roky po své smrti, roku 1277, odsouzen biskupy obou vedoucích univerzit tehdejšího křesťanstva – Paříže a Oxfordu. Bylo to nejzávažnější odsouzení středověku, jak říká van Steenberghen. A tím byl na delší dobu zastaven další svobodný rozvoj teologie. Kdo by byl tehdy tušil, že tentýž Tomáš Akvinský, obviněný z aristotelovského modernismu, bude jednou dáván všem katolickým teologům zcela zvláštním způsobem za vzor. (–)

Vážné kritická snaze teologů nestojí v cestě ani církevní nauka o neomylnosti. Chce je jen ochránit, aby se nedostali do divočiny libovůle a tak sami sobě nezničili pevnou půdu pod nohama. Katolická teologie se může mnoho pozitivního naučit v exegezi, historii a systematice od teologie evangelické a i napříště to bude smět dělat. Ale z toho, co sami evangelíci nazývají protestantským naukovým chaosem, si bude moci katolická teologie vzít jen negativní příklad. V každém případě se však v evangelické teologii vyskytuje takové množství problémů okolo poměrů mezi

jednotlivými teology a celou církví, že to svědčí o tom, že nauka o církevní neomylnosti se nebude moci tak snadno odbourat, jak si to evangelická strana představovala ve své jednostranné polemice proti prvnímu vatikánskému koncilu.

Hans Küng

Vyznávání víry jako projev povolání a služby

Uplynulo už více než třicet let od doby, kdy jsem svým vstupem k dominikánům odpověděl na to, co se často označovalo jako „volání k vyšší službě“. Hlavním cílem tohoto řádu je „spása duší skrze kázání“ (–)

Proč vyznávat Boha, proč o něm mluvit? Kvůli němu samému, z lásky k němu, aby byl poznán, aby se mohl uskutečnit jeho záměr lásky („Boží plán“). Proto Bohu rádi vyznáváme svou víru v něho v modlitbě chvály (zpíval jsem tak rád gregoriánské Krédo, že mi liturgické předpisy, které tento zpěv vyhrazovaly pouze svátkům, připadaly příliš skoupé) a se stejnou láskou Boha vyznáváme před lidmi. Proč vyznávat Boha, proč o něm mluvit? Kvůli lidem, z lásky k nim, neboť jen Bůh je jejich skutečným životem, skutečným mírem, skutečnou pravdou, a o to nám také šlo: spasit duše prostřednictvím kázání, a kázání pro mne bylo životně nejdůležitějším, a zároveň nejvíce povznášejícím a vyčerpávajícím činem.

A komu mluvit o Bohu? Jistě i tom, kteří z něho již žijí a nacházejí v něm své štěstí. Ale ještě spíše těm, kteří ho doposud neznají. Jestliže jsem stejně jako mnoho dominikánů dával vždy přednost nevěřícím před věřícími, nebylo to jen proto, že mému temperamentu příliš nevyhovovalo (a dokonce ani dnes, po třiceti letech, nevyhovuje) „katolické“ prostředí, ale bylo to hlavně proto, že jsem cítil naléhavost zvěstovat Boha, zdroj štěstí a života, především těm, kteří o něho byli nejvíce ochuzeni, a přivést také je ke štěstí pramenícímu z víry. Vyznával jsem svou víru proto, aby ji mohli také oni vyznat. (–)

Vyznání víry jako osobní nutnost a projev solidarity

Bylo zapotřebí, abych – stejně jako tolik jiných – opustil tuto zemi a překonal vzdálenost, jejíž délku těžko odhaduji, ač mohu měřit úsilí, únavu a riziko, jež si vyžádalo její překonání. Nejvíce udivující je, že výzva k tomu, abych opustil svůj dosavadní způsob života, se mi vůbec nezdála být nevěrností základní motivaci mého života, ale naopak věrností. Motiv, který mě přiměl opustit tuto zemi, kde jsem žil tak rád, byl týž, který mě do ní přivedl a který mně právě zde byl vtištěn do srdce. (–)

Vyznávání víry už pro mne nyní není v prvé řadě povoláním, profesí, ale daleko více vnitřní nutností, požadavkem mého vlastního já, mé osobnosti. Povolání mě vedlo k tomu, abych vyznával víru především kvůli druhým – Bohu a bližním. Nyní tak činím hlavně kvůli sobě. (–)

Rozumějte dobře: jsem uchvácen nutností vyznávat svou víru, tak jako může být nějaký malíř uchvácen potřebou malovat či bojovník potřebou, uskutečňovat spravedlnost. (–)

Proč mluvit o Bohu, proč vyznávat víru? Abych nezemřel, aby můj život zůstal životem, abych měl život. Nevypadá to však, jako bych jednal ani ne tak z lásky k Bohu a bližním, jako spíše z lásky k sobě? Ne. Neboť mi jednak jde spíše o totožnost se sebou samým než o lásku k sobě, jednak jde pochopitelně i o Boha a ostatní lidi, třebaš ne tak zjevně a bezpodmínečně jako v povolání a ve službě. (–)

Byť bych byl sebevíce svatý, věřící či geniální (a nic z toho nejsem), nemohl bych tvrdit, že hlásám víru způsobem úplným a syntetickým.

Mohu hlásat pouze svou víru. Je možné, abych se dovolával něčeho jiného než pouze sebe samého, nechci-li předstírat, že představuji něco jiného než sebe a to, co budou ostatní chtít v mém hlásání poznat z nich samých?

Jacques Pohier

Jakkoli si velmi cením význam i jedinečnou důležitost existenciální zkušenosti a náboženského entuziasmu, přesto jsem přesvědčen, že „můj Bůh“, kterého někdo zakusí a jako takového pozná, je podle mého názoru Ne—Bůh, dokud není ukázáno smysluplně — což vůbec neznamená: na způsob matematického nebo racionálního závěru — že v tomto člověku Ježíši Nazaretském máme skutečně co činit se „Stvořitelem nebe a země“, který jedná svobodně, ale v tom současně (třebaš nepostižitelně) určuje vposledku definitivní smysl. (–)

Co mělo být v této knize prokázáno jak apologeticky, tak také kriticky, je vskutku požadováno zájmem o pravdu, ať se najde kdekoli — v církvích nebo mimo ně. V průběhu jednání o christologické víře v Ježíše Nazaretského se mi stále více ozřejmoval (už starý křesťanský) názor, že víra (právě tak jako mýtus) má své odůvodnění a svou jistotu v sobě samé. „Proč“ mé víry v Ježíše jako rozhodující spásu se dá odůvodnit jen ve víře (v tom smyslu existuje z hlediska kritiky pásmo klidu). Ale od okamžiku, kdy o své víře začnu mluvit (a to dělám, jakmile uvěřím), už jsem toto pásmo klidu opustil a stal jsem se zranitelným vzhledem k požadavkům kritické racionality (v tomto smyslu pásmo klidu neexistuje). Proto byla napsána tato kniha: v úctě před neobyčejností a neredukovatelnou původností věření a v úctě před požadavky kritické racionality. Obě se mohou navzájem chránit před sklouznutím do totality a do ohrožování svobody.

Edward Schillebeeckx, Z úvodu ke knize Ježíš, historie žijícího